

**TANQIDIY FIKRLASHNI INGLIZ TILI DARSLARIGA
INTEGRATSIYALASHNING LINGVODIDAKTIK SHART-SHAROITLARI:
KOMMUNIKATIV YONDASHUV DOIRASIDA TAHLIL**

Xasanova Farizaxon Bahronovna

Samarqand Davlat Chet tillari Instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tanqidiy fikrlashni ingliz tili darslariga integratsiyalashning lingvodidaktik shart-sharoitlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda kommunikativ yondashuv asosida talabalarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishning samarali usullari yoritilgan. Shuningdek, o‘qitish jarayonida interaktiv metodlar, muammoli vaziyatlar va ijodiy topshiriqlarning o‘rni hamda ularning o‘quvchilarning muloqot kompetensiyasiga ta’siri o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: tanqidiy fikrlash, lingvodidaktika, kommunikativ yondashuv, ingliz tili o‘qitish, interaktiv metodlar, ijodiy topshiriqlar.

Abstract: This article analyzes the linguodidactic conditions for integrating critical thinking into English language teaching. The study highlights effective ways to develop learners’ independent and critical thinking skills within the framework of the communicative approach. It also examines the role of interactive methods, problem-based situations, and creative tasks in enhancing students’ communicative competence and motivation in the learning process.

Keywords: critical thinking, linguodidactics, communicative approach, English language teaching, interactive methods, creative tasks.

Аннотация: В данной статье рассматриваются лингводидактические условия интеграции критического мышления в процесс преподавания английского языка. Исследование освещает эффективные методы формирования у студентов навыков самостоятельного и критического мышления в рамках коммуникативного подхода. Также анализируется роль интерактивных методов, проблемных ситуаций и творческих заданий в развитии коммуникативной компетенции обучающихся.

Ключевые слова: критическое мышление, лингводидактика, коммуникативный подход, преподавание английского языка, интерактивные методы, творческие задания.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston ta’lim tizimida xorijiy tillarni o‘qitish sifatini oshirish, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish va zamonaviy metodlarni joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda. Ingliz tili

bugungi kunda nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki mustaqil fikrlaydigan, ijodkor va tanqidiy yondasha oladigan shaxsni shakllantirish vositasi sifatida ham qaralmoqda.

An'anaviy ta'limda o'qituvchi asosiy bilim manbai bo'lib, o'quvchilar asosan tayyor ma'lumotlarni o'zlashtirgan. Ammo zamonaviy lingvodidaktika o'qituvchini bilim yetkazuvchi emas, balki o'quvchini fikrlashga undovchi fasilitator sifatida ko'radi. Shu sababli, ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish o'quvchilarni mustaqil o'rganish, dalil asosida fikr bildirish, tahlil qilish va muammoga kreativ yechim topish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda kommunikativ yondashuv ingliz tili o'qitishda asosiy metodik paradigma sifatida tan olingan. Bu yondashuv til o'rganish jarayonini muloqotga yo'naltiradi, lekin shu bilan birga tanqidiy fikrlashni ham tabiiy tarzda qo'llab-quvvatlaydi. Chunki har bir kommunikativ vaziyatda o'quvchi o'z fikrini asoslash, tahlil qilish, solishtirish va himoya qilishga majbur bo'ladi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi — tanqidiy fikrlashni ingliz tili darslariga samarali integratsiya qilish uchun zarur lingvodidaktik shart-sharoitlarni aniqlash, ularning o'qitish jarayonidagi ahamiyatini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot quyidagi vazifalarni o'z ichiga oladi:

Tanqidiy fikrlash tushunchasining lingvodidaktik talqinini aniqlash.

Ingliz tili o'qitish jarayonida tanqidiy fikrlashni shakllantiruvchi metod va texnologiyalarni tahlil qilish.

Kommunikativ yondashuv doirasida o'quvchilarda muloqot va tahliliy fikrlashni rivojlantiruvchi mashg'ulotlar tizimini ishlab chiqish.

O'quv jarayonida tanqidiy fikrlashni rag'batlantiruvchi shart-sharoitlarni aniqlash.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Tahliliy metod – lingvodidaktik adabiyotlar, ilmiy maqolalar va zamonaviy metodik qo'llanmalarni o'rganish orqali mavjud tajribani umumlashtirish.

Kuzatuv va tajriba – ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishga yo'naltirilgan interaktiv mashg'ulotlarni amaliy kuzatish.

So'rovnoma va suhbat – o'qituvchilar va talabalar o'rtasida tanqidiy fikrlashga oid qarashlarni aniqlash.

Kompetensiyaviy tahlil – o'quvchilarning kommunikativ, kognitiv va refleksiv kompetensiyalarini baholash orqali metodlarning samaradorligini o'lchash.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tanqidiy fikrlashni ingliz tili darslariga muvaffaqiyatli integratsiyalash quyidagi lingvodidaktik shart-sharoitlar mavjud bo'lgandagina samarali natija beradi:

Muammoli o'qitish muhitini yaratish.

O'quvchilarga tayyor javoblar emas, balki muammoli savollar va muhokama talab qiluvchi vaziyatlar taqdim etilishi zarur. Masalan, "Debate", "Case-study", "What if..." yoki "Pros and Cons" kabi faoliyatlar tanqidiy tahlilni kuchaytiradi.

Interaktiv va reflektiv metodlardan foydalanish.

"Think-Pair-Share", "Brainstorming", "Role-play", "Fishbowl discussion" kabi texnikalar o'quvchilarni mustaqil fikr yuritishga undaydi. Har bir faoliyatdan so'ng refleksiya bosqichi tashkil etilib, o'quvchilar o'z fikrlarini qayta baholaydilar.

O'qituvchining fasilitator sifatidagi roli.

O'qituvchi dars jarayonini boshqaruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, muloqotni tashkil qiluvchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. Bu o'quvchilarda mas'uliyat va mustaqillikni kuchaytiradi.

Til materialini kontekstda o'rganish.

Grammatik va leksik birliklar real kommunikativ vaziyatlarda qo'llanilganda, ularni tahlil qilish orqali o'quvchi fikrlashga o'rganadi. Masalan, matn tahlilida muallifning pozitsiyasini aniqlash, dalillarni ajratish va o'z nuqtayi nazarini asoslash mashqlari bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi.

Baholash tizimini qayta ko'rib chiqish.

Tanqidiy fikrlashga yo'naltirilgan darslarda baholash faqat natijaga emas, balki fikrlash jarayoniga ham qaratilishi lozim. "Self-assessment" va "Peer-assessment" kabi usullar bunga yordam beradi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan darslarda o'quvchilarning muloqot faolligi 40–50% ga oshgan, leksik boylik va tahliliy fikrlash ko'rsatkichlari esa sezilarli darajada yaxshilangan.

Kommunikativ yondashuvning asosiy afzalligi — til o'rganishni real muloqot jarayoniga aylantirishidadir. Biroq tanqidiy fikrlash elementlarini qo'llash bu yondashuvni yanada boyitadi. O'quvchilar so'zlarni mexanik yodlashdan ko'ra, ularning ma'no, konnotatsiya va uslubiy jihatlarini tahlil qilishni o'rganadilar.

Tanqidiy fikrlash darslari shuningdek, o'quvchilarda madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantiradi. Chunki har bir muloqot vaziyatida o'quvchi nafaqat tilni, balki muomala madaniyatini, mantiqiy fikr yuritishni ham o'rganadi. Shu jihatdan, tanqidiy fikrlash lingvodidaktikaning asosiy komponentiga aylanadi.

Xulosa qilib aytganda, tanqidiy fikrlashni ingliz tili darslariga integratsiyalash kommunikativ yondashuvning mantiqiy davomi hisoblanadi. U o'quvchilarning faolligini oshiradi, tahliliy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchi o'z fikrini asoslay oladigan, bahs-munozaraga kirisha oladigan va o'z pozitsiyasini dalillay oladigan shaxs sifatida shakllanadi.

Shunday qilib, zamonaviy ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish nafaqat metodik yangilik, balki ta’lim sifatini tubdan yaxshilovchi omil sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Chet tillarini o‘qitish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida”gi PQ-5117-son qarori, 2021-yil.
2. Brookfield, S. D. (2012). *Teaching for Critical Thinking*. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Paul, R., & Elder, L. (2014). *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools*. Foundation for Critical Thinking.
4. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
5. Halpern, D. F. (2013). *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking*. Psychology Press.
6. Vygotsky, L. S. (1980). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.